

सायांश वृत्त

वाहनाखाली कोण आहे का? खात्री न करता झोपलेल्या व्यक्तीच्या अंगावरून गाडी घातल्याने जागीच मृत्यू वाहनचालकाला अटक

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी : हडपसरकडून सासवडकडे जाताना दिवे घाटाच्या पायथ्याशी आंबेकर लॉन्सच्या समोरील बाजूस असलेल्या एका टपरीजवळ झोपलेल्या एका व्यक्तीच्या अंगावरून कारचे चाक गेल्याने त्याचा मृत्यू झाला. ही घटना रविवारी (दि.१२) २.३० ते ३ च्या सुमारास घडली. याप्रकरणी वाहनचालकाला फुरसुंगी पोलिसांनी अटक केली आहे. चंदनकुमार गिरिजाशंकर गौतम (वय ३१ रा. जेजुरी ता. पुरंदर जी. पुणे) असे अटक केलेल्याचे नाव आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, वाहनाखाली किंवा वाहनाजवळ कोणतीही व्यक्ती आहे किंवा नाही याची खात्री न करता निष्काळजीपणाने वाहन सुरू करून वाहनचालकाने निघण्याचा प्रयत्न केला. मात्र वाहनाच्या समोरील बाजूस झोपलेल्या व्यक्तीच्या अंगावरून कारचे पुढचे चाक गेल्याने तो गंभीर जखमी होऊन त्याचा मृत्यू झाला. या प्रकरणाचा पुढील तपास पोलीस उपनिरीक्षक कोमल जाधव करीत आहेत.

दैनिक

राज्य लोकतंत्र

नवी दिशा... नवे विचार...

टीईटी पेपर फुटी प्रकरणातील आरोपींना न्यायालयीन कोठडी

भिंवंडी : टीईटी पेपर फुटी प्रकरणात पोलीस कोठडीत अटक असलेल्या दोन आरोपींना सोमवारी भिंवंडी न्यायालयाने न्यायालयीन कोठडी सुनावली आहे. या प्रकरणात आता पर्यंत १२ आरोपींना अटक करण्यात पोलीस यंत्रणेला यश आले असून या सर्वांची रवाणगी न्यायालयीन कोठडीत करण्यात आली आहे. मात्र या प्रकरणातील दोन मुख्य आरोपी अजूनही फरार असून पोलीस त्यांचा शोध घेत आहेत.

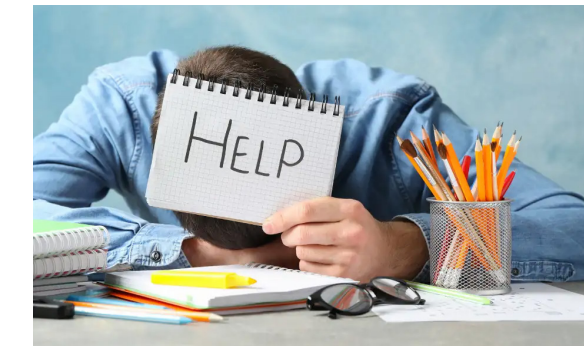
विद्यार्थ्यांचा सन्मान जपण्यात सरकार अपयशी?

सर्वोच्च न्यायालयाच्या निरीक्षणातून शिक्षण व्यवस्थेवर कठोर प्रश्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली : विद्यार्थ्यांना वर्गात सर्वासमोर अपमानित करणे अस्वीकार्य असून त्याचा त्यांच्या मानसिक आरोग्यावर गंभीर परिणाम होऊ शकतो, असे स्पष्ट निरीक्षण सर्वोच्च न्यायालयाने नोंदवत देशाच्या शिक्षण व्यवस्थेसमोर गंभीर प्रश्न उभे केले आहेत. न्यायालयाच्या या टिप्पणीमुळे केवळ शिक्षकांच्या वर्तनावरच नव्हे, तर विद्यार्थ्यांच्या मानसिक

सुरक्षिततेसाठी प्रभावी धोरणे राबवण्यात सरकार आणि शिक्षण प्रशासन किती गंभीर आहे, यावरही प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्येशी संबंधित प्रकरणाच्या सुनावणीदरम्यान न्यायमूर्ती सदीप मेहता यांनी स्पष्ट केले की, बदलत्या काळात विद्यार्थ्यांचा सार्वजनिक अपमान सहन केला जाऊ शकत नाही. आमच्या

निरीक्षणातून सरकारलाही समोर येतात. शाळा आणि काही अस्वस्थ करणारे प्रश्न महाविद्यालयांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या

मानसिक आरोग्यासाठी प्रभावी समुपदेशन व्यवस्था किती ठिकाणी उपलब्ध आहे? शिक्षकांना विद्यार्थ्यांशी संवेदनशील संवादाचे प्रशिक्षण किती संस्थांमध्ये दिले जाते? विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्येच्या वाढत्या घटनांनंतरही राष्ट्रीय स्तरावर ठोस प्रतिबंधात्मक धोरण का दिसत नाही?

सर्वोच्च न्यायालयाने कायदेशीर निरीक्षण नोंदवले असले, तरी त्यामागचा व्यापक संदेश स्पष्ट आहे. विद्यार्थ्यांचा सन्मान आणि मानसिक सुरक्षितता ही केवळ शिक्षकांची नव्हे, तर सरकार आणि संपूर्ण शिक्षण व्यवस्थेची घटनात्मक व नैतिक जबाबदारी आहे. हा इशारा गांभीर्याने घेतला नाही, तर विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याकडे होणारे दुर्लक्ष भविष्यात आणखी गंभीर सामाजिक प्रश्न निर्माण करू शकते.

बनावट मेसेजवर खुलासा झाला, पण SIR बाबत जनतेच्या मनातील संभ्रम कोण दूर करणार?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई : मतदार ओळखपत्र रद्द होणार असल्याचा बनावट व्हॉट्सअप संदेश खोटा असल्याचे स्पष्ट करत भारत निवडणूक आयोग आणि मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र यांनी नागरिकांना सावध राहण्याचे आवाहन केले आहे. मात्र, या खुलाशानंतरही एक मोठा प्रश्न कायम आहे. विशेष सखोल पुनरीक्षण (SIR) प्रक्रियेबाबत जनतेच्या मनात निर्माण झालेला संभ्रम सरकार आणि निवडणूक आयोग कधी आणि कसा दूर करणार? कायला संदेशात मतदारांची कागदपत्रे चुकीची असल्याचा दावा करत विशिष्ट मोबाईल क्रमांकावर संपर्क न केल्यास मतदार ओळखपत्र रद्द होईल, अशी भीती निर्माण करण्यात आली होती.

निवडणूक आयोगाने हा संदेश पूर्णपणे बनावट असल्याचे स्पष्ट केले असून, अशा प्रकारचे संदेश किंवा व्हॉट्सअप क्रमांक आयोगाकडून जारी करण्यात आलेले नाहीत, असे सांगितले आहे. मात्र, केवळ बनावट संदेशाचा इन्कार करून प्रश्न संपत नाही. देशभरात झळत प्रक्रियेबाबत अनेक नागरिकांच्या मनात अजूनही प्रश्न आहेत. कोणती कागदपत्रे आवश्यक आहेत? पडताळणीची प्रक्रिया नेमकी कशी होणार? कोणाचे नाव कोणत्या परिस्थितीत मतदार यादीतून वगळले जाऊ शकते? चुकीची माहिती पसरू नये यासाठी अधिकृत जनजागृती मोहीम कितपत प्रभावी आहे? या प्रश्नांची स्पष्ट आणि सर्वसामान्यांना समजेल अशी उत्तरे अद्याप अनेकांना मिळालेली

नाहीत. अशा माहितीच्या अभावामुळेच अफवा, बनावट संदेश आणि सायबर फसवणुकीला खतपाणी मिळत असल्याची टीका होत आहे. नागरिकांच्या मनातील संभ्रम वेळेत दूर करण्यात प्रशासन अपयशी ठरल्यास लोकशाही प्रक्रियेवरील विश्वासालाच धक्का बसू शकतो, अशीही चिंता व्यक्त केली जात आहे. बनावट संदेशावर कारवाई करणे जितके आवश्यक आहे, तितकेच अधिकृत, पारदर्शक आणि सातत्यपूर्ण संवादाद्वारे मतदारांचा विश्वास दृढ करणेही सरकार आणि निवडणूक आयोगाची जबाबदारी आहे. अन्यथा, प्रत्येक अफवेनंतर खुलासा करण्याची वेळ येत राहील आणि संभ्रमाचे वातावरण कायम राहील.

तीन आठवड्यांनंतर पाठिंबा; विद्यार्थी आंदोलनात उद्धव ठाकरे उशिरा उतरले का?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई : दिल्लीच्या जंतरमंतरवर नीट पेपरफुटी, विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्येच्या आणि शिक्षण व्यवस्थेतील कथित भ्रष्टाचाराविरोधात सुरू असलेल्या आंदोलनाला जवळपास तीन आठवडे उलटल्यानंतर शिवसेना (उद्धव बाळासाहेब ठाकरे) पक्षाने अखेर जाहीर पाठिंबा दिला आहे. त्यामुळे एक राजकीय प्रश्न चर्चेत आला आहे. हा पाठिंबा योग्य वेळी मिळाला की खूप उशिरा?

उद्धव ठाकरे यांनी सामाजिक कार्यकर्ते सोनम वांगचुक आणि विद्यार्थी कार्यकर्ते अभिजित दिपके यांच्या आंदोलनाला पाठिंबा जाहीर करत केंद्र सरकारवर टीका केली. त्यांनी केंद्रीय शिक्षणमंत्री यांच्या जबाबदारीवर प्रश्न उपस्थित केले आणि विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नाकडे सरकारने दुर्लक्ष केल्याचा आरोप केला. मात्र, आंदोलन सुरू झाल्यानंतर अनेक

दिवस महाराष्ट्रातील प्रमुख राजकीय पक्षांकडून ठोस भूमिका दिसून आली नव्हती. विद्यार्थी, पालक आणि सामाजिक कार्यकर्ते सातत्याने आवाज उठवत असताना प्रमुख विरोधी पक्षांकडून रस्त्यावर उतरण्यास विलंब का झाला, हा प्रश्न उपस्थित केला जात आहे. राजकीय निरीक्षकांच्या मते, विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांवर तत्काळ भूमिका घेणे हे प्रभावी विरोधकाचे लक्षण मानले जाते. त्यामुळे पाठिंबा स्वागताई असला, तरी तो आंदोलनाच्या सुरुवातीलाच मिळाला असता, तर त्याचा राजकीय आणि सामाजिक प्रभाव अधिक व्यापक झाला असता, अशी चर्चाही सुरू आहे. आता उद्धव ठाकरे यांच्या पाठिंब्यानंतर इतर विरोधी पक्षही या आंदोलनात सक्रियपणे सहभागी होतात का, की हा पाठिंबा केवळ निवेदनापुरताच मर्यादित राहतो, याकडे देशभरातील विद्यार्थी आणि पालकांचे लक्ष लागले आहे.

महागाईचा भडका; जूनमध्ये किरकोळ महागाई ४.३८% वर, १७ महिन्यांनंतर आरबीआईची ‘लक्ष्मण रेषा’ पार

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई : अन्नधान्य, भाजीपाला, इंधन आणि वाहतूक खर्चात झालेल्या वाढीचा थेट परिणाम सर्वसामान्यांच्या खिशावर होताना दिसत आहे. जून २०२६ मध्ये देशातील किरकोळ महागाई दर वाढून ४.३८ टक्क्यांवर पोहोचला आहे. गेल्या १७ महिन्यांतील ही पहिलीच वेळ आहे, जेव्हा महागाईने रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI) ने निश्चित केलेल्या ४ टक्क्यांच्या लक्ष्य पार केले आहे.

केंद्रीय सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालयाने (MoSPI) जाहीर केलेल्या आकडेवारीनुसार, मे २०२६ मध्ये किरकोळ महागाई ३.९३ टक्के होती. त्यानंतर जूनमध्ये त्यात लक्षणीय वाढ झाली.

अन्नधान्याच्या वाढत्या किमतींनी बिघडवले घरगुती बजेट महागाई वाढण्यामागे सर्वात मोठे कारण म्हणजे अन्नपदार्थांच्या किमतीत झालेली वाढ. जूनमध्ये अन्न महागाई दर ५.३२ टक्क्यांवर पोहोचला, जो मे महिन्यात ४.७८ टक्के होता. यामध्ये ग्रामीण भागातील अन्न महागाई ५.४९ टक्के, तर शहरी भागातील महागाई ५.०९ टक्के नोंदवण्यात आली.

झाल्यामुळे ग्राहकांना काहीसा दिलासा मिळाला आहे. बटाट्याच्या किमतीत जूनमध्ये २०.३४ टक्क्यांची घट झाली. मे महिन्यात ही घट २३.७१ टक्के होती. टोमॅटोच्या किमतीत ३१.९२ टक्क्यांची घट झाली. गेल्या वर्षी याच काळात टोमॅटोच्या किमतीत ४८ टक्क्यांहून

निवडणुकीत ‘लाडक्या’, पडताळणीनंतर ‘अपात्र’?

९२ लाख महिलांची नावे वगळल्याने सरकारच्या मोफत योजनांच्या विश्वासाह्तेवर प्रश्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई : मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण योजनेतून तब्बल ९२ लाख महिलांची नावे वगळण्यात आल्याची माहिती समोर आल्यानंतर राज्य सरकारच्या सर्वात महत्वाकांक्षी कल्याणकारी योजनेच्या अंमलबजावणीवर गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत. निवडणुकीपूर्वी मोठ्या प्रमाणावर लाभार्थी नोंदवले गेले आणि

आता पडताळणीनंतर जवळपास चारपैकी एकापेक्षा अधिक महिलांना योजनेबाहेर काढण्यात आल्याने विरोधकांनी सरकारवर राजकीय हेतूने योजना राबवल्याचा आरोप केला आहे. काँग्रेस विधिमंडळ पक्षनेते विजय वडेईवार यांनी हा निर्णय महिलांच्या विश्वासघाताचा असल्याची टीका केली. त्याचा प्रश्न सरळ आहे. जर या महिला सुरुवातीपासूनच अपात्र होत्या, तर

त्यांना लाभ का देण्यात आला? आणि जर त्या पात्र होत्या, तर आता त्यांची नावे का वगळण्यात आली? उपलब्ध माहितीनुसार, वगळण्यात आलेल्या सुमारे ६२ लाख महिलांनी ई-केवायसी प्रक्रिया पूर्ण केली नव्हती. मात्र, याच मुद्द्यावर प्रशासनालाही उतर घावे लागणार आहे. लाभार्थ्यांना वेळेवर सूचना देण्यात आल्या होत्या का? ई-केवायसी प्रक्रिया सर्वासाठी

सुलभ करण्यात आली होती का? ग्रामीण आणि डिजिटल सुविधांपासून वंचित महिलांपर्यंत शासनाची यंत्रणा प्रभावीपणे पोहोचली होती का? विरोधकांचा आरोप आहे की, निवडणुकीच्या काळात मोठ्या प्रमाणावर लाभार्थी दाखवून राजकीय संदेश दिला गेला; आता पडताळणीच्या नावाखाली मोठ्या संख्येने महिलांना बाहेर काढले जात आहे. दुसरीकडे,

सरकारचा दावा असू शकतो की, पात्र लाभार्थ्यांनाच लाभ मिळावा म्हणून पडताळणी आवश्यक होती. या दोन भूमिकांमधील सत्य स्पष्ट करण्याची जबाबदारी सरकारवरच आहे. योजनेवर हजारो कोटी रुपयांचा सार्वजनिक निधी खर्च झाला आहे. त्यामुळे केवळ लाभार्थ्यांची संख्या सांगणे पुरेसे नाही; सुरुवातीच्या नोंदी प्रक्रियेत कोणत्या त्रुटी राहिल्या, पडताळणीत इतक्या मोठ्या प्रमाणात नावे का बाद झाली आणि भविष्यात अशा चुका टाळण्यासाठी कोणती सुधारणा

केली जाणार, याची पारदर्शक माहिती नागरिकांना मिळणे आवश्यक आहे. या प्रकरणाने एक व्यापक प्रश्नही पुन्हा समोर आणला आहे. मोठ्या प्रमाणावर जाहीर केल्या जाणाऱ्या मोफत किंवा थेट लाभार्थ्यांच्या योजना या काटेकोर नियोजनावर आधारित असतात की, त्यांची अंमलबजावणी नंतर बदलणाऱ्या निकषांवर अवलंबून राहते? कोणतीही कल्याणकारी योजना नागरिकांचा विश्वास जिंकते ती घोषणांमुळे नव्हे, तर सातत्यपूर्ण, पारदर्शक आणि न्याय्य अंमलबजावणीमुळे.

९२ लाख महिलांची नावे वगळल्याने आता सरकारसमोर केवळ प्रशासकीय नव्हे, तर विश्वासाह्तेचेही मोठे आव्हान उभे राहिले आहे. या महिलांपैकी किती जणी खरोखर अपात्र होत्या, किती जणी केवळ प्रक्रियात्मक कारणांमुळे वगळल्या गेल्या आणि त्यांना पुन्हा संधी दिली जाणार का, याची स्पष्ट उत्तरे येणे आवश्यक आहे. कारण लोकशाहीत कल्याणकारी योजनांचे यश लाभार्थ्यांच्या संख्येने नव्हे, तर त्या योजनांवरील जनतेच्या विश्वासाने मोजले जाते.

राम मंदिर देणगीप्रकरणी सर्वोच्च न्यायालयाचा हस्तक्षेप; तपासावर विश्वासाचा प्रश्न का निर्माण झाला?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली : अयोध्येतील श्रीराम मंदिरातील कथित देणगी चोरी प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने केंद्र सरकार, उत्तर प्रदेश सरकार आणि श्रीराम जन्मभूमी तीर्थ क्षेत्र ट्रस्टला नोटिसा बजावत विशेष तपास पथकाकडून (SIT) प्रगती अहवाल मागवला आहे. न्यायालयाचा हा आदेश केवळ प्रक्रियात्मक टप्पा नसून, देशातील सर्वात संवेदनशील धार्मिक संस्थांपैकी एका संस्थेशी संबंधित प्रकरणाच्या तपासाबाबत सार्वजनिक विश्वास अबाधित राहावा, यासाठी न्यायालय स्वतः लक्ष ठेवत असल्याचे संकेत मानले

जात आहेत. या प्रकरणात याचिकाकर्त्यांनी केंद्रीय अन्वेषण विभागाकडून (CBI) चौकशीची मागणी केली आहे. त्यावर सुनावणी करताना सर्वोच्च न्यायालयाने उत्तर प्रदेश सरकारच्या झखड ला तपासाची सद्यस्थिती, तपासात सहभागी अधिकाऱ्यांची माहिती आणि तपासाची प्रगती सादर करण्याचे निर्देश दिले. केंद्र सरकारने हा अहवाल सीलबंद लिफाफ्यात सादर केला जाईल, असे न्यायालयाला सांगितले आहे. महत्वाची बाब म्हणजे, सरकारच्या विनंतीनंतरही न्यायालयाने मंदिर ट्रस्टला

नोटीस बजावण्याचा निर्णय पुढे ढकलला नाही. त्याचप्रमाणे, तपास सुरू असल्याचे नमूद करत याचिकाकर्त्यांना स्टेटस रिपोर्टची प्रत देण्यासही न्यायालयाने सध्या नकार दिला. यावरून न्यायालय तपासात थेट हस्तक्षेप न करता त्याच्या प्रगतीवर न्यायालयीन नजर ठेवत असल्याचे स्पष्ट होते. तथापि, या घडामोडी काही महत्वाचे प्रश्न उपस्थित करतात. देशातील सर्वाधिक चर्चेत असलेल्या धार्मिक स्थळाशी संबंधित कथित आर्थिक गैरव्यवहाराच्या आरोपांनंतर तपासाबाबत इतकी शंका निर्माण का

झाली की प्रकरण सर्वोच्च न्यायालयापर्यंत पोहोचले? सार्वजनिक विश्वास दृढ करण्यासाठी तपास प्रक्रियेत अधिक पारदर्शकता आवश्यक होती का? या प्रश्नांची उत्तरे येत्या सुनावण्यांमध्ये अधिक

स्पष्ट होऊ शकतात. लोकशाहीत कोणत्याही तपासाची विश्वासाह्ता ही केवळ निष्कर्षावर अवलंबून नसते; ती तपास प्रक्रियेवरील जनतेच्या विश्वासावरही अवलंबून असते. अशा

संवेदनशील प्रकरणांमध्ये सरकार, तपास यंत्रणा आणि किमती संस्थांनी पारदर्शकता व उत्तरदायित्वाची सर्वोच्च पातळी राखणे अपेक्षित असते. सर्वोच्च न्यायालयाने अद्याप सरकारच्या तपासावर अविश्वास व्यक्त केलेला नाही किंवा तपास अपयशी ठरल्याचे म्हटलेले नाही. मात्र, न्यायालयाने केंद्र, राज्य सरकार आणि मंदिर ट्रस्टला नोटिसा बजावून तपासाचा सविस्तर अहवाल मागवल्याने या प्रकरणाकडे न्यायालय अत्यंत गांभीर्याने पाहत असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. आता २० जुलैच्या

सुनावणीकडे सर्वांचे लक्ष लागले आहे. त्या दिवशी सादर होणाऱ्या अहवालातून तपासाची दिशा, प्रगती आणि पुढील न्यायालयीन भूमिका स्पष्ट होईल. तोपर्यंत या प्रकरणात कोणताही ठाम निष्कर्ष काढण्यापेक्षा न्यायालयीन प्रक्रियेची प्रतीक्षा करणेच अधिक योग्य ठरेल. मात्र, या प्रकरणाने एक गोष्ट अधोरेखित केली आहे. देशातील कोणतीही संस्था, कितीही प्रतिष्ठित असली तरी, आर्थिक व्यवहारांबाबत पारदर्शकता आणि कायद्यापुढील उत्तरदायित्व याला पर्याय नाही.

संपादकीय

कर शहरं भरतात निर्णय मंत्रालय घेतं! मग स्थानिक स्वराज्य नेमकं कुठे आहे?

भारताच्या आर्थिक नकाशावर महाराष्ट्राची शहरं ही केवळ लोकसंख्येची केंद्रे नाहीत; ती राज्याच्या महसुलाची प्रमुख इंजिने आहेत. मुंबई, पुणे, पिंपरी-चिंचवड, ठाणे, नवी मुंबई, नाशिक आणि नागपूर या शहरांतील उद्योग, आयादी, उत्पादन, सेवा आणि बांधकाम क्षेत्र राज्याच्या अर्थव्यवस्थेला मोठा आधार देतात. महाराष्ट्राचा २०२५-२६ चा अर्थसंकल्प सुमारे ७ लाख कोटींचा होता, तर २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पात राज्याचे स्वतःचे कर उत्पन्न सुमारे ४.१५ लाख कोटी इतके अपेक्षित आहे. यातील सर्वात मोठा हिस्सा राज्य जीएसटीचा असून त्यानंतर स्टॅम्प ड्युटी, नोंदणी शुल्क, व्हॅट, उत्पादन शुल्क आणि वाहन कर यांचा क्रम लागतो. मात्र येथेच सर्वात मोठा प्रश्न उभा राहतो. या महसुलात सर्वाधिक योगदान देणाऱ्या शहरांना त्यांच्या विकासासाठी किती हिस्सा परत मिळतो? या प्रश्नाचे अधिकृत, शहरनिहाय उत्तर सरकारकडे सार्वजनिक स्वरूपात उपलब्ध नाही. याच कारणामुळे पारदर्शकतेची मागणी अधिक तीव्र होते. भारतीय राज्यघटनेतील ७४ वी घटनादुरुस्ती ही केवळ महानगरपालिका निवडणुकांसाठी करण्यात आलेली नव्हती. तिचा मूळ हेतू स्थानिक स्वराज्य संस्थांना आर्थिक आणि प्रशासकीय स्वायत्तता देणे हा होता. त्यासाठी प्रत्येक राज्यात राज्य वित्त आयोग स्थापन करून महसूल वाटपाची तत्वे निश्चित करण्याची घटनात्मक तरतूद करण्यात आली. परंतु वास्तव वेगळं आहे. अनेक वर्षांपासून राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीची अंमलबजावणी विलंबाने होत असल्याची टीका होत आली आहे. नुकत्याच सहाव्या महाराष्ट्र राज्य वित्त आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांना राज्याच्या कर महसुलातून अधिक सूत्रबद्ध आणि मोठा वाटा देण्याची शिफारस केली असून आर्थिक लेखापरीक्षण अधिक कठोर करण्याचाही आग्रह धरला आहे. म्हणजेच प्रश्न केवळ विरोधाचा नाही; राज्याच्या वित्तीय व्यवस्थेचा अभ्यास करणाऱ्या आयोगालाही विद्यमान प्रणालीत सुधारणा आवश्यक वाटत आहेत.

दुसरीकडे नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षक (CAG) यांनी महाराष्ट्राच्या वित्तीय व्यवस्थेबाबत महसुली त्रुट, वाढते बांधील खर्च, अर्थसंकल्पीय नियोजनातील त्रुटी, ऑफ-बजेट कर्ज आणि निधी व्यवस्थापनातील पारदर्शकतेबाबत चिंता व्यक्त केली आहे. अशा परिस्थितीत एक मूलभूत प्रश्न विचारलाच पाहिजे राज्याची आर्थिक परिस्थिती तणावाखाली असेल, तर शहरांच्या पायाभूत सुविधांवरील गुंतवणूक आणखी मागे पडणार नाही का? आज भारताच्या G/P मध्ये शहरी भागाचे योगदान ६० टक्क्यांहून अधिक असल्याचे विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय अभ्यास सातत्याने दर्शवतात. आर्थिक वाढ शहरांतून होते, पण आर्थिक निर्णयांचे केंद्रीकरण मंत्रालयात राहते. हीच विसंगती आहे. याचा अर्थ राज्य सरकारने सर्व पैसा शहरांवरच खर्च करावा, असा अजिबात नाही. ग्रामीण भाग, मागास प्रदेश, सिंचन, शेती, आरोग्य, शिक्षण आणि सामाजिक न्याय यांवर खर्च करणे ही राज्याची घटनात्मक जबाबदारी आहे. पण त्याच वेळी कर निर्माण करणाऱ्या शहरांनाही पुरेशा आणि पूर्वनियोजित निधीची हमी असली पाहिजे. आज परिस्थिती अशी आहे की अनेक महानगरपालिका मोठ्या पाणीपुरवठा योजना, सांडपाणी प्रक्रिया, सार्वजनिक वाहतूक, पूर्वनियंत्रण आणि रस्त्यांच्या प्रकल्पांसाठी राज्याच्या मंजूरीची वाट पाहत आहेत. हा प्रश्न केवळ पैशाचा नाही. हा प्रश्न स्थानिक स्वराज्याच्या विकासाहतेचा आहे. जर प्रत्येक मोठ्या निर्णयासाठी महानगरपालिकांना मंत्रालयाकडे जावं लागत असेल, तर त्या खऱ्या अर्थाने स्वायत्त संस्था कशा? सुधारणा स्पष्ट आहेत

- * राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशी वेळेत आणि पूर्णपणे लागू करणे.
- * शहरनिहाय महसूल विवरूद्ध खर्च असा वार्षिक सार्वजनिक अहवाल प्रसिद्ध करणे.
- * महानगरपालिकांना स्थिर महसूल स्रोत उपलब्ध करून देणे.
- * महानगरपालिका रोखे, मालमत्ता कर सुधारणा आणि डिजिटल महसूल व्यवस्थापन अधिक प्रभावी करणे.
- * आणि सर्वात महत्वाचं कर भरणाऱ्या नागरिकांना त्यांच्या शहराच्या आर्थिक स्थितीचा पारदर्शक हिशोब देणे.

लोकशाहीत कर हा फक्त पैसा नसतो; तो विकासाचा करार असतो. म्हणून आजचा खरा प्रश्न सरकारविरोधात किंवा महानगरपालिकांविरोधात नाही. प्रश्न इतकाच आहे ज्या शहरांमुळे राज्याची तिजोरी भरते, त्या शहरांना त्यांच्या भविष्यासाठी आर्थिक स्वायत्तता कधी मिळणार?

मोशी कचरा डेपो दुर्घटनेप्रकरणी उच्चस्तरीय चौकशीची मागणी; दोषींवर कारवाईचे आयुक्तांना बारणे यांचे पत्र

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड : मोशी येथील कचरा डेपो दुर्घटनेत नऊ कामगारांचा मृत्यू झाल्याप्रकरणी दोषींवर तातडीने फौजदारी कारवाई करून संपूर्ण प्रकरणाची उच्चस्तरीय, निष्पक्ष आणि कालबद्ध चौकशी करण्यात यावी, अशी मागणी खासदार श्रीरंग बारणे यांनी सोमवारी पिंपरी-चिंचवड महापालिका आयुक्त सूर्यवंशी यांना दिलेल्या पत्राद्वारे केली.

पत्रात बारणे यांनी नमूद केले आहे की, एवढी गंभीर दुर्घटना घडूनही संबंधित ठेकेदार, जबाबदार अधिकारी किंवा इतर संबंधितांवर अद्याप ठोस कारवाई झालेली दिसून येत नाही. घनकचरा व्यवस्थापनातील कथित निष्काळजीपणा आणि नियोजनातील त्रुटींमुळे ही दुर्घटना घडल्याचा संशय असून त्याची सखोल चौकशी होणे आवश्यक आहे.

शहरातील घनकचऱ्याची वेळेेत आणि नियमानुसार विल्हेवाट न लावल्याने कचऱ्याचा प्रचंड साठा निर्माण झाल्याचा दावा करत त्यांनी वेस्ट-टू-एनर्जी प्रकल्प सुमारे एक ते दीड महिना बंद असल्याची माहिती समोर आल्याचे नमूद केले आहे. तसेच प्रकल्पाच्या परवानगीची मुदत संपल्यानंतर तो कोणत्या कायदेशीर आधारावर सुरू ठेवण्यात आला, याची चौकशी करण्याची मागणीही त्यांनी केली आहे.

घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील सुरक्षा तरतुदीचे पालन झाले का, प्रकल्पाची चिमणी कोसळल्यानंतर आवश्यक सुरक्षा उपाययोजना का करण्यात आल्या नाहीत, तसेच प्रकल्प बंद असतानाही कामगारांना कामावर का बोलाविण्यात आले, या मुद्द्यांची चौकशी करण्याची मागणी पत्रात करण्यात आली आहे.

दुर्घटनाग्रस्त इमारतीचे दोन मजले कथितरित्या अनधिकृत असल्याच्या वृत्तांचीही उल्लेख करत, अशा इमारतीला परवानगी

कोणी दिली आणि त्यासाठी कोण जबाबदार आहे, याची चौकशी करून संबंधितांवर कारवाई करावी, अशी मागणी करण्यात आली आहे.

याशिवाय महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने २०२३ मध्ये दिलेल्या नोटिशीनंतरही आवश्यक उपाययोजना का राबविण्यात आल्या नाहीत, दुर्घटनेचे सीसीटीव्ही फुटेज सार्वजनिक करावे, तसेच संबंधित अधिकारी, ठेकेदार आणि जबाबदार व्यक्तींवर फौजदारी गुन्हे दाखल करून कठोर शिस्तभंगाची कारवाई करावी, अशी मागणीही खासदार बारणे यांनी केली आहे.

मोशी कचरा डेपो दुर्घटनेतील मृत कामगारांना न्याय मिळावा आणि भविष्यात अशा घटना टाळण्यासाठी उतरदायित्व निश्चित करून प्रभावी उपाययोजना करण्यात याव्यात, अशी अपेक्षाही त्यांनी व्यक्त केली.

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई/पिंपरी-चिंचवड : पिंपरी-चिंचवडमधील संभाजीनगर आणि शाहूनगर येथील एमआयडीसीच्या जुन्या निवासी इमारतीच्या पुनर्विकासाचा प्रश्न विधानमंडळात उपस्थित करण्यात आला. येथील हजारो कष्टकरी व निवृत्त कामगारांना सुरक्षित आणि आधुनिक िन व ा स व य व र थ ा उपलब्ध करून देण्यासाठी 'युनिफाइड डेव्हलपमेंट कंट्रोल अँड प्रमोशन रेग्युलेशन्स' (यूडीसीपीआर) लागू करून पुनर्विकास धोरण राबविण्याची मागणी उद्योगमंत्र्यांकडे करण्यात आली.

चर्चदरम्यान, अनेक इमारती जुन्या झाल्याने

रहिवाशांना विविध अडचणींचा सामना करावा लागत असल्याचे निदर्शनास आणून देण्यात आले. विशेषतः लिफ्टची सुविधा नसल्याने सहाय्या आणि सातव्या मजल्यावर जाणे खूप नागरिक, कष्टकरी आणि निवृत्त कामगारांना दरोज ज ये-जा करताना मोठा त्रास सहन करावा लागत असल्याचा मुद्दा

मांडण्यात आला. या पार्श्वभूमीवर एम अ ा य डी सी च्या निवासी वसाहतीसाठी यू डी सी पी आर च्या तरतुदी लागू करून पुनर्विकासाला गती द्यावी, अशी मागणी करण्यात आली. त्यावर उद्योगमंत्र्यांनी या प्रस्तावावर एम अ ा य डी सी क डू न सकारात्मक विचार केला जाईल, असे आश्वासन दिल्याची माहिती देण्यात आली. या पुनर्विकास प्रक्रियेमुळे जुन्या इमारतीतील रहिवाशांना अधिक सुरक्षित, आधुनिक आणि मूलभूत सुविधांनी युक्त घरे उपलब्ध होतील, अशी अपेक्षा व्यक्त करण्यात येत आहे.

सायांश वृत्त

एआय वापरताना कंपनी 'दुपट किंमत' मोजत आहेत; मायक्रोसॉफ्टचे सीईओ सत्या नडेला यांचा इशारा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली/रिडमंड : आर्टिफिशिअल इंटेलिजन्स (एआय)चा वाढता वापर करताना कंपनी केवळ आर्थिक खर्च करत नाहीत, तर स्वतःचा मौल्यवान व्यावसायिक डेटा आणि ज्ञानही गमावण्याचा धोका पत्करत आहेत, असा इशारा मायक्रोसॉफ्टचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी (CEO) सत्या नडेला यांनी दिला आहे. या स्थितीला त्यांनी 'रिव्हर्स इन्फॉर्मेशन पॅराडॉक्स' असे संबोधले. नडेला यांच्या मते, एआय साधनांचा वापर करण्यासाठी कंपनी प्रथम त्यासाठी शुल्क भरतात. त्यानंतर एआय मॉडेल अधिक सक्षम आणि अचूक बनविण्यासाठी स्वतःचा गोपनीय डेटा, अंतर्गत कार्यपद्धती आणि व्यावसायिक माहिती वापरतात. त्यामुळे कंपनी प्रत्यक्षात 'दुपट किंमत' मोजत असल्याचे त्यांनी नमूद केले. एआयचा वापर करताना कंपन्यांची ट्रेड सिंकेट्स, संशोधन, ग्राहकविषयक माहिती आणि व्यवसायातील स्पर्धात्मक फायदा बाह्य एआय प्रणालींकडे जाण्याचा धोका असल्याने डेटा सुरक्षिततेकडे विशेष लक्ष देण्याची गरज असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले. या पार्श्वभूमीवर नडेला यांनी कंपन्यांसाठी '५-सी' (५ Cs) धोरण सुचविले. त्यामध्ये स्वतःच्या डेटा आणि संगणकीय संसाधनांवर नियंत्रण (Control) ठेवणे, सुरक्षित अंतर्गत एआय क्षमता (Capability) विकसित करणे, कोणत्याही एका एआय मॉडेलवर अवलंबून न राहता पर्याय (Choice) उपलब्ध ठेवणे, खर्च (Cost) प्रभावी व्यवस्थापन करणे आणि डेटा व ज्ञानाचा सुरक्षित वापर करून दीर्घकालीन मूल्यनिर्मिती (Compound) साधणे यांचा समावेश आहे.

चंदीगडमध्ये चार इस्टबीन प्रणाली लागू; नियमभंग केल्यास १४ हजार रुपयांपर्यंत दंड

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
चंदीगड : शहरातील कचरा व्यवस्थापन अधिक प्रभावी आणि पर्यावरणपूरक करण्यासाठी चंदीगड महानगरपालिकेने (एमसी) नवीन 'चार इस्टबीन प्रणाली' (४-इलप झोझा) लागू केली आहे. या नियमानुसार नागरिकांना घरातच कचऱ्याचे चार वेगवेगळ्या प्रकारांत वर्गीकरण करून संबंधित रंगांच्या इस्टबीनमध्ये साठवणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

अदानी वीज प्रकल्पाविरोधात मोरबीत शेतकऱ्यांचा एल्गार; १४ जुलैला भव्य पदयात्रेची घोषणा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

मोरबी : गुजरातमधील मोरबी जिल्ह्यात अदानी एनर्जी सोल्यूशन्स लिमिटेड (अएड) च्या वीज पारेषण प्रकल्पाविरोधातील शेतकऱ्यांचे आंदोलन अधिक तीव्र झाले असून, आंदोलकांनी १४ जुलै रोजी जिल्हाधिकारी कार्यालयावर भव्य पदयात्रा काढण्याची घोषणा केली आहे. जेतपार गावातील शेतकऱ्यांनी सरकारकडून मागण्याबाबत लेखी निर्णय मिळाल्याने आंदोलन कायम ठेवण्याचा निर्धार व्यक्त केला आहे. आंदोलकांच्या माहितीनुसार, ही पदयात्रा मंगळवारी सकाळी ९ वाजता महेंद्रनगर चौकडी येथून सुरू होऊन सुमारे

३.५ किलोमीटर अंतर पार करत मोरबी जिल्हाधिकारी कार्यालयावर पोहोचणार आहे. तेथे प्रशासनाला मागण्याचे निवेदन सादर करण्यात येणार आहे. शेतकऱ्यांचा विरोध अदानी एनर्जी सोल्यूशन्सच्या खावडा-हलवद या २४६ किलोमीटर लांबीच्या उच्चदाब वीज वाहिनी प्रकल्पासाठी उभारण्यात येणाऱ्या वीज टॉवर्सना आहे. या प्रकल्पासाठी सुपीक शेतीजमिनीचा वापर होत असल्याचा आरोप आंदोलकांनी केला आहे. आंदोलक शेतकऱ्यांनी खाजगी कंपन्यांच्या प्रकल्पांसाठी सुपीक शेतीजमिनीचा वापर टाळावा, वीज टॉवर्ससाठी बाजारभावाच्या चारपट नुकसानभरपाई द्यावी आणि केवळ तोडीस आश्वासनाऐवजी अधिकृत लेखी सरकारी निर्णय जाहीर करावा,

अशा प्रमुख मागण्या केल्या आहेत.

यापूर्वी जेतपार गावात शेतकऱ्यांनी १८ दिवस आमरण उपोषण केले होते. त्यानंतर गुजरात सरकारने नुकसानभरपाई बाबत सुधारित प्रस्ताव दिल्याचे वृत्त आहे. मात्र, तो प्रस्ताव अपुरा असल्याचे सांगत शेतकऱ्यांनी तो स्वीकारण्यास नकार दिला. उपोषण मागे घेतले असले तरी गांधीवादी मार्गाने आंदोलन आणि पदयात्रा सुरू ठेवण्याचा निर्णय आंदोलकांनी घेतला आहे.

दरम्यान, या प्रकरणी राज्य सरकार आणि अदानी एनर्जी सोल्यूशन्सकडून आंदोलनातील सर्व मागण्यांवर अद्याप अधिकृत प्रतिक्रिया समोर आलेली नाही.

सर्वोच्च न्यायालयाची प्रलंबित खटले निकाली काढण्यासाठी विशेष मोहीम चार नवीन खंडपीठांची स्थापना

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली : सर्वोच्च न्यायालयातील दीर्घकाळ प्रलंबित असलेल्या सुमारे ८०० जुन्या खटल्यांचा जलद निपटारा करण्यासाठी सरकारने यादीस सुरुवात केली आहे. या विशेष मोहिमेअंतर्गत कामकाजाला सोमवार (दि. १३) पासून सुरुवात झाली. न्यायालयातील प्रलंबित खटल्यांचा वाढता बोजा कमी करण्याच्या उद्देशाने ही विशेष व्यवस्था करण्यात आली आहे. प्रत्येक खंडपीठाकडे सुमारे २०० जुने खटले सोपविण्यात

आले असून त्यांचा प्राधान्याने निपटारा केला जाणार आहे. योजनेनुसार, न्यायमूर्ती पी. के. मिश्रा आणि न्यायमूर्ती एस. व्ही. एन. भट्टी यांच्या नेतृत्वाखालील दोन खंडपीठे दिवाणी (सिव्हिल) प्रकरणांची सुनावणी करतील. तर न्यायमूर्ती मनोज मिश्रा आणि न्यायमूर्ती उज्ज्वल भुयान यांच्या नेतृत्वाखालील दोन खंडपीठांकडे फौजदारी (क्रिमिनल) प्रकरणांची सुनावणी देण्यात आली आहे. या विशेष खंडपीठांचे कामकाज आठवड्यातून

मंगळवार, बुधवार आणि गुरुवार या तीन दिवसांमध्ये होणार आहे. या दिवशी नियमित प्राथमिक किंवा तातडीच्या (मिसलेनिअस) प्रकरणांची सुनावणी होणार नसल्याने खंडपीठांचे संपूर्ण लक्ष केवळ जुन्या प्रलंबित खटल्यांच्या सुनावणीवर केंद्रित राहील. सर्वोच्च न्यायालयाच्या या उपक्रमामुळे अनेक वर्षांपासून प्रलंबित असलेल्या खटल्यांच्या निकालाला गती मिळण्यास सुरुवात होईल, अशी अपेक्षा व्यक्त केली जात आहे.

गेमिंग झोन की मृत्यूचा सापळा? मुलांच्या सुरक्षेचा मुद्दा विधान परिषदेत

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

राजकोट : येथील गेमिंग झोन दुर्घटनेच्या पार्श्वभूमीवर महाराष्ट्रातील गेमिंग झोनच्या सुरक्षिततेचा मुद्दा विधान परिषदेत 'अर्धा तास चर्चा'दे उपस्थित करण्यात आला. विशेषतः मुंबई, पुणे, ठाणे आणि पिंपरी-चिंचवड परिसरातील गेमिंग झोनमधील सुरक्षा व्यवस्थेबाबत गंभीर चिंता व्यक्त करण्यात आली. चर्चेदरम्यान, अनेक

मुले शाळा बुडवून तसेच घरातून पैसे चोरून गेमिंग झोनच्या आहारी जात असल्याची बाबही मांडण्यात आली. त्यामुळे पालक, प्रशासन आणि संबंधित यंत्रणांनी याकडे गांभीर्याने लक्ष देण्याची गरज असल्याचे नमूद करण्यात आले. गेमिंग झोनमध्ये अपघात टाळण्यासाठी दरवर्षी फायर ऑडिट बंधनकारक करणे, सीसीटीव्ही यंत्रणेचे प्रभावी

आणि थेट मॉनिटरिंग करणे तसेच मॉल आणि गेमिंग झोनमध्ये तातडीच्या वैद्यकीय उपचारांची ('ऑन-द-स्पॉट' मेडिकल ट्रीटमेंट) सक्तीची व्यवस्था करण्याची मागणी करण्यात आली. या मागण्यांबाबत उद्योगमंत्र्यांनी सकारात्मक भूमिका घेत संबंधित उपाययोजनांवर कार्यवाही करण्याचे आश्वासन दिल्याचे चर्चेदरम्यान सांगण्यात आले.

बनावट पत्राद्वारे आयएस अधिकार्यांच्या मालमत्तेवर दावा; फौजदारी कारवाई रद्द करण्यास उच्च न्यायालयाचा नकार

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली : आयएस अधिकार्यांच्या मालमत्तेवर बनावट पत्राच्या आधारे हक्क सांगितल्याचा आरोप असलेल्या भाडेकरूविरुद्ध दाखल फौजदारी कारवाई रद्द करण्यास इलाहाबाद उच्च न्यायालयाने नकार दिला आहे.

उपलब्ध पुराव्यांवरून प्रथमदर्शनी बनावट कागदपत्र तयार करून त्याचा वापर केल्याचे आरोप गंभीर स्वरूपाचे

असल्याचे न्यायालयाने नमूद केले. प्रकरणानुसार, भाडेकरूने घरमालकाच्या नावाने कथित बनावट पत्र तयार करून संबंधित मालमत्तेवर स्वतःचा हक्क असल्याचा दावा केला होता. या पत्राचा वापर न्यायालयीन प्रक्रियेदरम्यान करण्यात आल्याचा आरोप आहे. त्यानंतर संबंधित आयएस अधिकार्यांनी फसवणूक आणि बनावट कागदपत्र तयार

केल्याप्रकरणी तक्रार दाखल केली. आरोपीने उच्च न्यायालयात याचिका दाखल करून, तक्रारदार आयएस अधिकारी आणि त्यांच्या पत्नी आयपीएस अधिकारी असल्याने त्यांच्या प्रभावाखाली पोलिसांनी निष्पक्ष तपास न करता आरोपपत्र दाखल केल्याचा दावा केला. मात्र, हा युक्तिवाद स्वीकारण्यास न्यायालयाने नकार दिला.

न्यायालयाने स्पष्ट केले की, उपलब्ध नोंदींवरून प्रथमदर्शनी फसवणूक आणि बनावट कागदपत्र तयार केल्याचे घटक दिसून येतात. त्यामुळे या टप्प्यावर फौजदारी कारवाई रद्द करण्याचे कोणतेही कारण नसल्याचे सांगत याचिका फेटाळण्यात आली. प्रकरणाचा अंतिम निकाल खटल्यातील पुरावे आणि सुनावणीच्या आधारे निश्चित होईल, असेही न्यायालयाने स्पष्ट केले.

पंजाबमधील बेपत्ता व्यक्तींच्या प्रकरणांची 'लोक आयोगामार्फत' चौकशी करा; जसवंत सिंह खळरा यांच्या पत्नीची मागणी

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

अमृतसर : पंजाबमध्ये १९८० आणि १९९० च्या दशकात कथितरित्या बेपत्ता झालेल्या व्यक्ती आणि बेवारस म्हणून अंत्यसंस्कार करण्यात आलेल्या मृतदेहांच्या प्रकरणांची स्वतंत्र 'लोक आयोग' मार्फत (इन्शेन्सिव्ही गेअकीलेप) चौकशी करण्यात यावी, अशी मागणी प्रसिद्ध मानवाधिकार कार्यकर्ते दिवंगत जसवंत सिंह खळरा यांच्या पत्नी

परमजित कौर खळरा यांनी केली आहे. परमजित कौर खळरा यांनी म्हटले की, अनेक पीडित कुटुंबांना आजही पूर्ण न्याय मिळालेला नाही. त्या काळातील घटनांचे संपूर्ण सत्य समोर आणण्यासाठी आणि पीडितांना न्याय मिळवून देण्यासाठी सरकारपासून स्वतंत्र व विश्वासार्ह आयोगाची आवश्यकता आहे. जसवंत सिंह खळरा यांनी

१९९० च्या दशकात पंजाबमधील प्रकरणे उघडकीस आणली होती. कथित मानवाधिकार उल्लंघनांची त्यांच्या संशोधनात अनेक व्यक्तींचे

मृतदेह कथितरित्या बेवारस म्हणून अंत्यसंस्कार करण्यात आल्याचा दावा करण्यात आला होता. या प्रकरणांमुळे देशभरात मोठी चर्चा झाली होती. १९९४ मध्ये जसवंत सिंह खळरा यांचे अपहरण होऊन त्यांची हत्या झाल्याचे प्रकरणही देशभर गाजले. त्यानंतर परमजित कौर खळरा यांनी न्यायासाठी दीर्घ कायदेशीर लढा दिला. या प्रकरणात अनेक पोलिस अधिकाऱ्यांना न्यायालयाने दोषी

ठरवत शिक्षा सुनावली होती. दरम्यान, जसवंत सिंह खळरा यांच्या संघर्षावर आधारित 'सतलुज' हा चित्रपट प्रदर्शित झाल्यानंतर पंजाबमधील स्थानिक स्थिती दिव्ती. तामिळनाडू सरकारने न्यायालयात मांडलेल्या युक्तिवादानुसार, 'तामिळनाडू प्राणी जनन कायदा, १९९८' अंतर्गत विशिष्ट वयोगटातील तसेच काम किंवा प्रजननासाठी कायमस्वरूपी अयोग्य ठरलेल्या जनावरांच्या कत्तलीला कायद्यानुसार परवानगी आहे. त्यामुळे उच्च न्यायालयाचा सरसकट बंदीचा आदेश विद्यमान कायद्याशी विसंगत असल्याचा दावा सरकारने केला.

तामिळनाडूतील गोहत्याबंदीच्या मद्रास उच्च न्यायालयाच्या आदेशाला सर्वोच्च न्यायालयाची अंतरिम स्थगिती

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली : तामिळनाडूमध्ये गायी आणि वासरांची कत्तलीवर संपूर्ण बंदी घालण्याच्या मद्रास उच्च न्यायालयाच्या आदेशाला सर्वोच्च न्यायालयाने अंतरिम स्थगिती दिली आहे. न्यायमूर्ती विक्रम नाथ आणि न्यायमूर्ती संदीप मेहता यांच्या खंडपीठाने प्राथमिक सुनावणीनंतर हा आदेश देत संबंधित प्रतिवादींना नोटीस बजावली.

मद्रास उच्च न्यायालयाने २७ मे रोजी दिलेल्या आदेशात तामिळनाडू सरकारला बकरी ईदसह कोणत्याही दिवशी राज्यात गायी आणि वासरांची कत्तल होणार नाही, याची खात्री करण्याचे निर्देश दिले होते. या आदेशाविरोधात तामिळनाडू

सरकारने सर्वोच्च न्यायालयात विशेष अनुमती याचिका (एसएलपी) दाखल केली होती. सुनावणीदरम्यान सर्वोच्च न्यायालयाने प्रथमदर्शनी उच्च न्यायालयाच्या आदेशात सुधारणेची गरज असल्याचे निरीक्षण नोंदवत आदेशाच्या अंमलबजावणीला अंतरिम स्थगिती दिली. तामिळनाडू सरकारने न्यायालयात मांडलेल्या युक्तिवादानुसार, 'तामिळनाडू प्राणी जनन कायदा, १९९८' अंतर्गत विशिष्ट वयोगटातील तसेच काम किंवा प्रजननासाठी कायमस्वरूपी अयोग्य ठरलेल्या जनावरांच्या कत्तलीला कायद्यानुसार परवानगी आहे. त्यामुळे उच्च न्यायालयाचा सरसकट बंदीचा आदेश विद्यमान कायद्याशी विसंगत असल्याचा दावा सरकारने केला.

तामिळनाडू सरकारने सर्वोच्च न्यायालयात विशेष अनुमती याचिका (एसएलपी) दाखल केली होती. सुनावणीदरम्यान सर्वोच्च न्यायालयाने प्रथमदर्शनी उच्च न्यायालयाच्या आदेशात सुधारणेची गरज असल्याचे निरीक्षण नोंदवत आदेशाच्या अंमलबजावणीला अंतरिम स्थगिती दिली. तामिळनाडू सरकारने न्यायालयात मांडलेल्या युक्तिवादानुसार, 'तामिळनाडू प्राणी जनन कायदा, १९९८' अंतर्गत विशिष्ट वयोगटातील तसेच काम किंवा प्रजननासाठी कायमस्वरूपी अयोग्य ठरलेल्या जनावरांच्या कत्तलीला कायद्यानुसार परवानगी आहे. त्यामुळे उच्च न्यायालयाचा सरसकट बंदीचा आदेश विद्यमान कायद्याशी विसंगत असल्याचा दावा सरकारने केला.

बद्रीनाथ धामातील देणगी घोटाळा : श्रद्धेच्या पेटीतच हात? व्यवस्थापन, देखरेख आणि उत्तरदायित्वावर गंभीर प्रश्न

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

पुणे : उत्तराखंडमधील जगप्रसिद्ध श्री बद्रीनाथ धामातील देणगी व्यवस्थापनावर गंभीर प्रश्नचिन्ह निर्माण करणारे प्रकरण समोर आले आहे. मंदिराच्या दानपेटीतील रोख रक्कम, सोन्या-चांदीची नाणी आणि इतर मौल्यवान वस्तूंच्या कथित गैरव्यवहाराप्रकरणी बद्रीनाथ-केदार्नाथ मंदिर समितीच्या (इघडड) अध्यक्षीय वैयक्तिक सहाय्यक (पीए) प्रमोद नौटियाल याला चामोली पोलीसांनी अटक केली आहे. मात्र या अटकेपलीकडे जाऊन अनेक मूलभूत प्रश्न उपस्थित होत आहेत. एखाद्या

व्यक्तीवर आरोप झाल्याने प्रकरण संपत नाही; उलट अशी घटना घडूच कशी शकली, याचे उत्तर व्यवस्थापनाला द्यावे लागेल. २ जुलै रोजी दानपेटीतील रकमेची मोजणी सुरू असताना कथित अनियमितता आढळल्याचे सांगितले जाते. त्यानंतर सीसीटीव्ही फुटेजची तपासणी करण्यात आली. त्यामध्ये संबंधित कर्मचाऱ्याकडून देणगीतील रोख रक्कम व मौल्यवान वस्तू स्वतःच्या कार्यालयात नेल्याचे प्रथमदर्शनी दिसत असल्याचा पोलिसांचा दावा आहे. त्यानंतर संबंधित कर्मचाऱ्याला निलंबित करण्यात

आले आणि पुढे डेहराडून येथून अटक करण्यात आली. या प्रकरणाचा तपास आता विशेष तपास पथकाकडे (इखड) सोपविण्यात आला आहे. परंतु येथे सर्वात महत्वाचा प्रश्न असा आहे की, मंदिरातील देणगी मोजण्याची प्रक्रिया नेमकी किती सुरक्षित आहे? एका व्यक्तीला देणगीतील रोख रक्कम किंवा मौल्यवान वस्तूंना सहज हात लावण्याची संधी कशी मिळाली? मोजणीच्या वेळी बहुपदरी नियंत्रण व्यवस्था, स्वतंत्र लेखापरीक्षण, डिजिटल नोंदी आणि सतत देखरेख यांसारख्या यंत्रणा प्रभावीपणे कार्यरत होत्या का?

दरवर्षी लाखो भाविक बद्रीनाथ धामात श्रद्धेने देणगी अर्पण करतात. ही देणगी केवळ आर्थिक व्यवहार नसून ती भाविकांच्या विश्वासाची ठेव असते. त्यामुळे तिच्या व्यवस्थापनात पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्व अत्यावश्यक आहे. अशा परिस्थितीत कथित गैरव्यवहार उघडकीस येणे ही केवळ एका कर्मचाऱ्याची बाब म्हणून दुर्लक्षित करता येणार नाही. प्रश्न मंदिर समितीच्या अंतर्गत नियंत्रण व्यवस्थेचाही आहे. नियमित लेखापरीक्षण होत होते का? सीसीटीव्ही फुटेजचे सातत्याने परीक्षण केले जात

होते का? सुरक्षा आणि आर्थिक नियंत्रणाच्या नियमांचे पालन प्रत्यक्षात कितपत होत होते? गैरव्यवहार उघडकीस येईपर्यंत कोणत्याही अधिकाऱ्याच्या निदर्शनास संशयास्पद हालचाली का आल्या नाहीत? या प्रश्नांची उत्तरे तपासाइतकीच महत्वाची आहेत. सरकारच्या देखरेखीबाबतही चर्चा अपरिहार्य ठरते. उत्तराखंडमधील प्रमुख धार्मिक संस्थांच्या प्रशासनावर राज्याच्या विविध यंत्रणांची देखरेख असते. अशा संवेदनशील संस्थांमध्ये आर्थिक व्यवहारांची पारदर्शकता सुनिश्चित करण्यासाठी नियमित तपासणी, स्वतंत्र लेखापरीक्षण

आणि तांत्रिक सुरक्षा व्यवस्था कितपत प्रभावी आहे, याचे पुनर्मूल्यांकन करण्याची वेळ आली आहे. केवळ घटना उघड झाल्यानंतर कारवाई करण्यापेक्षा अशा घटना होऊच नयेत यासाठी प्रतिबंधात्मक यंत्रणा अधिक सक्षम असणे गरजेचे आहे. तपास यंत्रणांनी आरोपीला अटक करून पुढील चौकशी सुरू केली आहे. मात्र या प्रकरणात इतर कोणाचा सहभाग होता का, नियंत्रण व्यवस्थेत कुटी होत्या का किंवा ही एकेद्या व्यक्तीची कथित कुती होती, हे तपासातून स्पष्ट होणे आवश्यक आहे. न्यायालयीन प्रक्रियेपूर्वी

कोणालाही दोषी ठरविणे योग्य नाही; मात्र व्यवस्थेतील उणिवांकडे दुर्लक्ष करणेही तितकेच धोकादायक ठरेल. बद्रीनाथसारख्या राष्ट्रीय महत्त्वाच्या तीर्थक्षेत्रातील प्रत्येक रुपया आणि प्रत्येक देणगी ही भाविकांच्या विश्वासाचे प्रतीक आहे. त्यामुळे या प्रकरणात केवळ आरोपीवर कारवाई करून विषय संपणार नाही. तपास निष्पक्ष, पारदर्शक आणि सर्वसमावेशक व्हावा, जबाबदारी निश्चित व्हावी आणि भाविकांच्या अशा घटनांना आळा घालण्यासाठी मजबूत व्यवस्था उभी राहावी, हीच भाविकांची अपेक्षा आहे.

